

Tobias Daniels

RAT PAZZIJEVIH I HRVATI U SLUŽBI PAPINSKE PROPAGANDE:
MATO RANJINA, *SUPER PACE VENETORUM*
CUM MAGNO TURCO (1479)

Glasovita urota iz 1478. protiv braće Medici radi njihova svrgavanja s vlasti u Firenci bila je dijelom neuspješna: urotnicima je pošlo za rukom ubiti Giuliana, ali ne i Lorenza. Ta tzv. urota Pazzijevih dovela je do nemiloga rata koji je završio tek 1480. Na jednoj su strani bili Lorenzo de' Medici, koji se udružio s Milanom i Francuskom, a s druge koalicija koju su uglavnom sastavljali napuljski kralj, papa Siksto IV. i njegov nećak Girolamo Riario. Borba se nije vodila samo vojnim sredstvima; pratila ju je žestoka ratna propaganda. U rat riječima bili su uključeni i neki hrvatski političari i učenjaci. Dosad je dobro proučeno djelovanje biskupa Krajine Andrije Jamometića, koji je u Rimu djelovao kao zastupnik cara Fridrika III. i posredovao u diplomatskim naporima da se osigura mir, te modruškoga biskupa Nikole, papinskoga vicelegata u Perugii i autora djela *Defensio ecclesiasticae libertatis (Obrana crkvene slobode)*.

Tema je ovog rada manje poznato djelo koje također pripada ocrtanom kontekstu – rasprava Mata Ranjine *Super pace Venetorum cum Magno Turco et auxilio Florentinis contra Romanum Pontificem (O miru Mlečana s velikim Turčinom i pomoći Firentincima protiv rimskoga prvosvećenika)*, MS Vat. lat. 4858).

Mato Lovrov Ranjina (*Matheus Laurentii Ragnina, Mattheus Araneus*, oko 1444-1499) rodio se u Dubrovniku kao pranećak Mata Marinova Ranjine. Studirao je pravo i postao *doctor utriusque iuris* prije 4. studenoga 1473, možda u Rimu. U doba kad je pisao svoju raspravu (proljeće 1479) bio je *familiaris*, a vjerojatno i tajnik kardinala Giuliana delle Rovere. U spisu *Super pace Venetorum* poglavito se raspravlja o dvama pitanjima: je li nedavno sklapanje mira između Venecije i Turaka legitimno; je li legitimno da Mletačka Republika i milanski vojvoda sklope savez s Firencem protiv rimskog prvosvećenika? Odgovori do kojih Ranjina dolazi u svojoj pravnoj raščlambi glase da Mlečani nisu imali pravo sklopiti mir s Turcima i da ne bi smjeli zajedno zajedno s Milanom pomagati Firentincima protiv Siksta IV.

U radu se pokazuje da se Ranjinin tekst mora tumačiti u kontekstu pamfleta nastalih tijekom rata Pazzijevih. Spis se može shvatiti kao jedina propapinska pravna rasprava koja odgovara na promedičejska *consilia* što pobijaju papinsku bulu o ekskomunikaciji od 1. lipnja 1478. Osim toga, u njemu se osmanlijska prijetnja oštroumno rabi u svrhu utjecaja na politička savezništva i radi njihova preoblikovanja tijekom rata Pazzijevih. Napokon, rasprava odražava način na koji je papinska vlast vidjela sebe u Italiji 15. st. i kako je opravdavala svoju moć tijekom uspostave onoga što su kasnija istraživanja opisala kao »papinski suvere-

nitet«. Ranjina reagira na činjenicu da je Venecija sklopila ne samo primirje nego i jednostrani ugovor, koji je doveo u pitanje i ulogu pape kao vrhovnog branitelja kršćanstva. U takvim okolnostima rimski prvosvećenici nisu mogli prihvatiti ni koaliciju Venecije i Turaka ni savezništvo legitimnih sila poput Venecije i Milana u obrani ekskomuniciranih osoba, jer se time podrivao autoritet papinske vlasti, a ovaj su jednako tako ugrožavali i pozivi da se sazove koncil. Mato Lovrin Ranjina bio je savršeno prikladan autor za raspravu u kojoj se iznose takve misli: kao pravnik bio je sposoban izložiti svoj stav u obliku autoritativna teksta; budući da je rodom bio iz Dubrovnika, imao je puno pravo i mogućnost da na vjerodostojan način istakne opasnost mletačkoga mira za kršćanski svijet. Lako je moguće da je i Ranjinina rasprava trebala biti objavljena tiskom.

Ključne riječi: Urota Pazzijevih, rat Pazzijevih, pamfleti, Lorenzo de' Medici, Siksto IV, Giuliano della Rovere, savez Firence, Milana i Venecije (1474), mletački mir s Osmanlijama (1479), ubojstvo Galeazza Marije Sforze (1476), Andrija Jamometić, Nikola Modruški